YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)
17 päivänä joulukuuta 1987 *

Asiassa 287/86,

jonka Kööpenhaminan Arbejdsret (työtuomioistuin) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Landsorganisationen i Danmark for Tjenerforbundet i Danmark (Tanskan palkansaajien liittoa edustava Tanskan työntekijöiden yleinen keskusjärjestö)

vastaan

Ny Mølle Kro, edustajanaan omistajansa Ella Marie Hannibalsen,

väliintulijana: **Dansk Arbejdsgiverforening** (Tanskan työnantajien keskusjärjestö),

ennakkoratkaisun työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY (EYVL L 61, s. 26) tiettyjen säännösten tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida sekä tuomarit U. Everling ja Y. Galmot,

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

julkisasiamies: G. F. Mancini,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- Landsorganisationen i Danmark, edustajinaan Knud Christensen, Finn Thorgrimson ja Rønnow Bruun,

- Dansk Arbejdsgiverforening, edustajinaan H. C. Springborg, J. U. Brink ja H. Werner,

- Ison-Britannian hallitus, asiamiehenään H. R. L. Purse,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään Johannes Føns Buhl ja Enrico Traversa,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen ja 2.7.1987 pidetyn suullisen käsittelyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.10.1987 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Kööpenhaminan Arbejdsret (työtuomioistuin) on esittänyt 12.11.1986 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 21.11.1986, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY (EYVL L 61, s. 26) 1 artiklan 1 kohdan ja 3 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Kysymykset on esitetty Landsorganisationen i Danmark for Tjenerforbundet i Danmarkin (Tanskan palkansaajien liittoa edustava Tanskan työntekijöiden yleinen keskusjärjestö) Ella Marie Hannibalsenia vastaan aloittaman oikeudenkäynnin yhteydessä.

3 Hannibalsen vuokrasi vuonna 1980 Ny Mølle Kro -nimisen ravintolan Inger Larsenille, joka teki Hotel- og Restaurationspersonalets Samvirken (Hotelli- ja ravintola-alan työntekijöiden ammattiliitto) kanssa sopimuksen 1.10.1980. Sopimuksen mukaan Larsenin oli noudatettava ammattiliiton tekemiä työehtosopimuksia.

4 Hannibalsen purki vuokrasopimuksen tammikuussa 1981 ja alkoi pitää ravintolaa jälleen omissa nimissään sillä perusteella, ettei Larsen ollut noudattanut vuokrasopimusta. Ravintola oli kuitenkin kiinni maaliskuun loppuun asti, mistä lähtien Hannibalsen on itse johtanut sitä. Kuten oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, liikettä käytetään säännöllisesti ravintolana ainoastaan kesäkaudella, kun taas muulloin sitä vuokrataan yksityistilaisuuksiin.

5 Pääasian kohteena oleva riita koskee pääasiallisesti Hannibalsenin velvollisuutta maksaa palkkasaatavia ravintolan työntekijälle Ketty Hansenille, joka oli työskennellyt ravintolassa tarjoilijana 12.5.–19.8.1983 eli sen jälkeen, kun Hannibalsen oli ottanut liikkeen uudelleen hallintaansa. Pääasian kantaja väittää, että Hansenille maksettu palkka oli pienempi kuin sen kollektiivisen sopimuksen mukaisesti maksettavaksi kuuluva määrä, johon Larsen on sitoutunut ja joka sitoo yrityksen luovutuksen vuoksi Hannibalsenia luovutuksensaajana, jolle työsopimuksesta johtuvat luovuttajan velvollisuudet siirtyvät.

6 Arbejdsret katsoi, että riidan ratkaisu riippuu edellä mainitun direktiivin 77/187/ETY tiettyjen säännösten tulkinnasta. Se lykkäsi asian käsittelyä ja esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Tarkoitetaanko työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohdan ilmaisulla 'luovuttamiseen toiselle työnantajalle sopimukseen perustuvan luovutuksen taikka sulautumisen kautta' myös sellaista tilannetta, jossa vuokratun yrityksen omistaja palaa yrityksen johtoon sen jälkeen kun yritystä johtanut vuokralainen on rikkonut vuokrasopimusta?

2) Sovelletaanko edellä mainittua direktiiviä, jos luovutuksen kohteena ollut yritys on ollut väliaikaisesti suljettuna luovutushetkellä, eikä yrityksessä näin ollen ole ollut palkattuja työntekijöitä kyseisellä hetkellä?

3) Onko toiseen kysymykseen vastattava toisin, mikäli kyseessä on yritys, joka on säännöllisesti osan vuodesta suljettuna, esimerkiksi ainoastaan kesäkaudella auki oleva hotelli, täyshoitola tai ravintola?

4) Onko direktiivin 3 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että luovutuksensaajan on noudatettava kollektiivisen sopimuksen mukaisesti voimassa olleita palkkausta ja työtä koskevia määräyksiä ja ehtoja huolimatta siitä, että luovutushetkellä yrityksellä ei ollut yhtään palkattua työntekijää?"

7 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, asiaan liittyviä yhteisön säännöksiä ja määräyksiä, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Ensimmäinen kysymys

8 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii pääasiallisesti selvittämään, onko 14.2.1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että direktiiviä sovelletaan tapaukseen, jossa vuokratun yrityksen omistaja alkaa uudestaan harjoittaa kyseistä liiketoimintaa sen jälkeen kun yritystä johtanut vuokralainen on rikkonut vuokrasopimusta.

9 Pääasian kantajan Dansk Arbejdsgiverforeningin (Tanskan työnantajien keskusjärjestö) mukaan kysymykseen on vastattava kieltävästi sillä perusteella, että yritystä johtanutta vuokralaista ei voida rinnastaa omistajaan suhteessa yrityksen työntekijöihin. Lisäksi joka tapauksessa se, että omistaja ottaa yrityksen uudelleen hallintaansa vuokrasopimuksen rikkomisen jälkeen, on luonteeltaan pakkotoimi, minkä vuoksi kyseessä ei voi olla vapaaehtoinen luovutus.

10 Landsorganisationen i Danmark, Ison-Britannian hallitus ja komissio puolestaan ovat sitä mieltä, että kysymykseen on vastattava myöntävästi sillä perusteella, että yritystä johtava vuokralainen on vuokrakauden ajan työnantaja. Lisäksi se, että omistaja ottaa yrityksen uudelleen hallintaansa vuokrasopimuksen rikkomisen jälkeen, perustuu omistajan ja yritystä johtaneen vuokralaisen väliseen sopimukseen.

11 Direktiivin 77/187/ETY tavoitteena on sen johdanto-osan mukaan "huolehtia työntekijöiden suojasta sen varmistamiseksi, että heidän oikeutensa turvataan, kun työnantaja vaihtuu". Tätä tarkoitusta varten direktiivissä säädetään muun muassa niiden luovuttajan oikeuksien ja velvollisuuksien siirtämisestä, jotka johtuvat työsopimuksesta tai työsuhteesta (3 artiklan 1 kohta); siitä, että luovutuksensaajan on noudatettava kollektiivisen sopimuksen määräyksiä ja ehtoja (3 artiklan 2 kohta) sekä kyseisten työntekijöiden suojelemista siltä, että luovuttaja tai luovutuksensaaja voisivat irtisanoa heidät pelkästään luovutuksen perusteella (4 artiklan 1 kohta). Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa, jonka tulkintaa on käsiteltävänä olevassa tapauksessa pyydetty, määritellään direktiivin soveltamisala siten, että sitä "sovelletaan yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovuttamiseen toiselle työnantajalle sopimukseen perustuvan luovutuksen taikka sulautumisen kautta".

12 Johdanto-osasta ja näistä säännöksistä ilmenee, että direktiivillä pyritään varmistamaan se, että työntekijöiden oikeudet säilyvät mahdollisimman pitkälti ennallaan työnantajan vaihtuessa, antamalla heille mahdollisuus työskennellä uuden työnantajan palveluksessa samoin ehdoin kuin mistä oli sovittu luovuttajan kanssa. Direktiiviä sovelletaan näin ollen silloin, kun yrityksen toiminnasta vastaava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö vaihtuu sopimukseen perustuvan luovutuksen taikka sulautumisen kautta, ja kyseinen henkilö ottaa näin ollen vastattavakseen työnantajan velvollisuuksista yrityksessä työskentelevien työntekijöiden suhteen, eikä tältä osin ole merkityksellistä, onko omistusoikeutta yritykseen luovutettu. Sellaisen yrityksen työntekijöiden tilanne, jossa liiketoiminnan harjoittaja vaihtuu mutta omistusoikeutta ei luovuteta, voidaan nimittäin rinnastaa luovutetun yrityksen työntekijöiden tilanteeseen. Näin ollen he tarvitsevat samanlaisen suojan.

13 Mikäli yritystä johtanut vuokralainen on vuokrasopimuksen nojalla saanut työnantajan aseman edellä mainitussa mielessä, luovutusta on pidettävä direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yrityksen luovuttamisena toiselle työnantajalle sopimukseen perustuvan luovutuksen kautta.

14 Sama pätee tapaukseen, jossa vuokratun yrityksen omistaja alkaa uudestaan harjoittaa kyseistä liiketoimintaa sen jälkeen kun yritystä johtanut vuokralainen on rikkonut vuokrasopimusta. Tämäkin tapahtuu vuokrasopimuksen perusteella. Mikäli tämän seurauksena yritystä johtanut vuokralainen menettää työnantajan asemansa, jonka omistaja saa takaisin, myös tällaista tapausta on pidettävä direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yrityksen luovuttamisena toiselle työnantajalle sopimukseen perustuvan luovutuksen kautta.

15 Edellä kerrotun vuoksi ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että 14.2.1977 annetun direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että direktiiviä sovelletaan tapaukseen, jossa vuokratun yrityksen omistaja alkaa uudestaan harjoittaa kyseistä liiketoimintaa sen jälkeen kun yritystä johtanut vuokralainen on rikkonut vuokrasopimusta.

Toinen ja kolmas kysymys

16 Toisessa ja kolmannessa kysymyksessään kansallinen tuomioistuin haluaa pääasiallisesti selvittää, onko direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se koskee myös tilannetta, jossa luovutettava yritys on luovutushetkellä tilapäisesti suljettuna, eikä sillä näin ollen ole työntekijöitä palveluksessaan. Kysymys esitettiin erityisesti ajatellen tilannetta, jossa yritys on yleensä suljettuna osan vuodesta, ja luovutus tapahtuu aikana, jolloin yrityksen toiminta on sesonkiluonteensa vuoksi keskeytyksissä.

17 Landsorganisationen i Danmark väittää, että se, että yritys on tilapäisesti suljettuna luovutushetkellä, ei estä direktiivin soveltamista silloin kun kyseessä oleva liike jatkaa sesonkiluonteista toimintaansa, ja liike on suljettuna saman kauden kuin sen toiminta on tavanomaisesti keskeytyksissä sesonkiluonteensa vuoksi. Dansk Arbejdsgiverforening kiistää tämän ja väittää, ettei direktiiviä voida soveltaa tapauksessa, jossa yritys on tilapäisesti suljettuna eikä sillä ole työntekijöitä luovutushetkellä. Ison-Britannian hallituksen ja komission näkemys on näiden kahden väitteen välillä. Niiden mukaan direktiiviä sovelletaan silloin kun luovutettu yritys säilyttää identiteettinsä riippumatta siitä, työllistääkö se henkilökuntaa tiettynä rajoitettuna aikana.

18 Ison-Britannian hallituksen ja komission näkemys on katsottava oikeaksi. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on 18.3.1986 antamassaan tuomiossa (asia 24/85, Spijkers, Kok. 1986, s. 1119) todennut, direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan tilannetta, jossa yritys säilyttää identiteet-

tinsä siinä mielessä, että edelleen olemassa oleva taloudellinen kokonaisuus luovutetaan, ja identiteetin säilyminen ilmenee erityisesti siitä, että uusi työnantaja tosiasiallisesti jatkaa yrityksen samaa liike- tai vastaavaa toimintaa tai aloittaa sen uudelleen.

19 Sen määrittämiseksi, täyttyvätkö nämä ehdot, on otettava huomioon kaikki tosiseikat, jotka ovat ominaisia kyseiselle toimenpiteelle. Se, että yritys oli luovutushetkellä tilapäisesti suljettuna, eikä sillä näin ollen ollut palveluksessaan työntekijöitä, on huomioon otettava seikka sitä arvioitaessa, onko luovutettavana ollut edelleen olemassa oleva taloudellinen kokonaisuus. Kuitenkaan se, että yritys on tilapäisesti suljettuna ja ettei sillä tämän vuoksi ole luovutushetkellä henkilöstöä, ei vielä sinänsä riitä estämään sitä, että kyseessä olisi direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yrityksen luovuttaminen.

20 Näin on erityisesti silloin, kun kyse on sesonkiluonteisesta yrityksestä ja etenkin kun – kuten käsiteltävänä olevassa tapauksessa – luovutus tapahtuu aikana, jolloin yrityksen toiminta on sesonkiluonteensa vuoksi keskeytyksissä. Tällainen suljettuna oleminen ei yleensä merkitse sitä, että yrityksen olemassaolo taloudellisena kokonaisuutena olisi lakannut.

21 On kansallisen tuomioistuimen asia edellä täsmennetyt tulkintaan vaikuttavat tekijät huomioon ottaen arvioida tosiseikkoja, jotta se voi ratkaista, onko kyseessä edellä esitetyn tulkinnan mukainen luovutus.

22 Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että siinä tarkoitetaan tilannetta, jossa luovutettavana on edelleen olemassa oleva taloudellinen kokonaisuus. Sen arvioimiseksi, onko tällaisesta kokonaisuudesta kyse, on otettava huomioon kyseiselle toimenpiteelle ominaiset tosiseikat. Näitä voivat olla se, että yritys on tilapäisesti suljettuna, ja se, ettei sillä ole henkilökuntaa luovutushetkellä. Ne eivät kuitenkaan sinänsä, etenkään jos kyse on sesonkiluonteisesta yrityksestä, riitä estämään direktiivin soveltamista.

Neljäs kysymys

23 Neljännessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin haluaa pääasiallisesti selvittää, onko direktiivin 77/187/ETY 3 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sillä velvoitetaan luovutuksensaaja noudattamaan työehtosopimuksen tai

muun kollektiivisen sopimuksen määräyksiä ja ehtoja suhteessa työntekijöihin, jotka eivät olleet yrityksen työntekijöinä luovutuksen tapahtuessa.

24 Landsorganisationen i Danmarkin mukaan kysymykseen on vastattava myöntävästi. Sitä vastoin Dansk Arbejdsgiverforening, Ison-Britannian hallitus ja komissio korostavat, että ainoastaan työntekijät, jotka olivat luovutuksen tapahtuessa yrityksen palveluksessa, voivat vedota direktiiviin omaksi edukseen, eivätkä siis työntekijät, jotka on otettu työhön luovutuksen jälkeen.

25 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on aiemmin todennut 11.7.1985 antamassaan tuomiossa (asia 105/84, Mikkelsen, Kok. 1985, s. 2639), direktiivin tavoitteena on turvata niin hyvin kuin mahdollista työsopimuksen ja työsuhteen jatkuminen muuttumattomana luovutuksensaajan kanssa, jotta estettäisiin se, että kyseiset työntekijät joutuvat huonompaan asemaan pelkän luovutuksen vuoksi. Näin ollen on direktiivin järjestelmän mukaista tulkita direktiiviä siten, että jollei erityissäännöksistä muuta johdu, direktiiviin voivat omaksi edukseen vedota ainoastaan ne työntekijät, joiden työsopimus tai -suhde on voimassa luovutuksen tapahtuessa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niiden direktiivin pakottavien säännösten noudattamista, jotka koskevat työntekijöiden suojelemista irtisanomiselta luovutuksen vuoksi.

26 Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan tarkoituksena on taata ainoastaan, että luovutuksensaaja noudattaa kollektiivisen sopimuksen määräyksiä tai ehtoja suhteessa niihin työntekijöihin, jotka olivat yrityksen palveluksessa jo luovutuksen tapahtuessa, eikä siis suhteessa työntekijöihin, jotka on otettu palvelukseen kyseisen päivän jälkeen.

27 Näin ollen neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 77/187/ETY 3 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei sillä velvoiteta luovutuksensaajaa noudattamaan kollektiivisen sopimuksen määräyksiä tai ehtoja suhteessa sellaisiin työntekijöihin, jotka eivät olleet yrityksen palveluksessa luovutuksen tapahtuessa.

Oikeudenkäyntikulut

28 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ison-Britannian hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian

käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut Kööpenhaminan Arbejdsretin 12.11.1986 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **14.2.1977 annetun direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että direktiiviä sovelletaan tapaukseen, jossa vuokratun yrityksen omistaja alkaa uudestaan harjoittaa kyseistä liiketoimintaa sen jälkeen kun yritystä johtanut vuokralainen on rikkonut vuokrasopimusta.**

2) **Direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että siinä tarkoitetaan tilannetta, jossa luovutettavana on edelleen olemassa oleva taloudellinen kokonaisuus. Sen arvioimiseksi, onko tällaisesta kokonaisuudesta kyse, on otettava huomioon kyseiselle toimenpiteelle ominaiset tosiseikat. Näitä voivat olla se, että yritys on tilapäisesti suljettuna, ja se, ettei sillä ole henkilökuntaa luovutushetkellä. Ne eivät kuitenkaan sinänsä, etenkään jos kyse on sesonkiluonteisesta yrityksestä, riitä estämään direktiivin soveltamista.**

3) **Direktiivin 77/187/ETY 3 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei sillä velvoiteta luovutuksensaajaa noudattamaan kollektiivisen sopimuksen määräyksiä tai ehtoja suhteessa sellaisiin työntekijöihin, jotka eivät olleet yrityksen palveluksessa luovutuksen tapahtuessa.**

Moitinho de Almeida Everling Galmot

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä joulukuuta 1987.

P. Heim
kirjaaja

J. C. Moitinho de Almeida
kolmannen jaoston puheenjohtaja